

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Імміграційні акти Конгресу США в кодовому, інформаційному та культурному вимірах (лінгвосеміотична інтерпретація)» здобувачки ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія»
Городиловської Марії Тарасівни**

1. Актуальність теми дисертації

Діяльність людини завжди втілюється в різних формах культурно-історичного буття, які мають знакову природу. На кожному етапі розвитку суспільства в мові складається цілісна система систем мовних знаків, зміст, форма й функція яких визначаються потребами спілкування. У цьому дисертаційному дослідженні осмислені процеси формування мовних знакових систем і їхньої інтерпретації на прикладі лінгвосеміотичного аналізу англomовного законодавчого дискурсу, який породив Конгрес США в період з кінця XVIII до початку XXI століття з питань імміграції. Семіотичний підхід до аналізу цього дискурсу дає можливість описати жанр імміграційного акта як складного знака, у якому міститься соціальна інформація, та виявити кодовий, інформаційний і культурний виміри його знакодії в просторі правової культури США. Таке завдання є міждисциплінарним і вимагає звертання до низки наук, зокрема лінгвосеміотики й правознавства.

Вихідною тезою дисертації є переконання, що семіотичний підхід дозволяє визначити загальні умови, за яких правова система спроможна генерувати й транслювати інформаційно-культурні смисли шляхом продукування різних жанрів правового дискурсу, до складу якого входить законодавчий. Останній забезпечує цей процес, володіє смисловими структурами, схемами регламентації, системами оцінок, наявність яких дає змогу розглядати його як організовану реальність, яка потребує теоретичного опису. Попри їхню вагомість імміграційні акти, які виокремлені в палітрі жанрів правового дискурсу, ніколи не розглядали як спеціальний об'єкт мовознавчих досліджень, отож не отримали вичерпного наукового розв'язання питання створення й функціонування цього жанру в процесі становлення правової культури США. У цій праці зосереджено увагу на обґрунтуванні знакової природи досліджуваного жанру й вивченні вимірів його знакодії. У сучасній науці про мову ще не розглядали питання вимірів семіозису в різних типах дискурсів.

Інтерес сучасного мовознавства до вивчення умов, за яких соціальна система спроможна генерувати знаки для транслювання інформації та культурних смислів, що є продуктом самоорганізації соціуму, і звернення до вивчення закономірностей семіозису в усіх сферах природного й соціального життя, де відбуваються інформаційні процеси, зумовлює *актуальність* вибору теми дисертації.

Міждисциплінарний характер вивчення питання мовного кодування дискурсу як системи орієнтирів, інтерпретація яких є запорукою діяльності людини в предметному світі, створює умови для переосмислення традиційної мовознавчої проблематики, пов'язаної з дослідженням знакової природи мови, і

забезпечує її додаткову *актуальність*. Ця праця орієнтує мовознавство на подальше посилення зв'язків з іншими науками, передовсім із семіотикою та правознавством.

Тему дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 77/11 від 27.11.2019 р.).

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційне дослідження здійснено в рамках колективної теми науково-дослідних робіт, які виконують викладачі в межах робочого часу, а також досліджень докторантів, аспірантів, студентів факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка “Новітні напрями, принципи та методи теоретичного і прикладного дослідження мовних знаків та кодів у германістиці, романістиці та класичній філології” (державний реєстраційний номер 0123U104023).

3. Особистий внесок здобувачки в отриманні наукових результатів

Дисертаційна робота є самостійним, завершеним, міждисциплінарним, інноваційним науковим дослідженням. Текстових запозичень у дисертації без посилання на джерела, інших елементів академічної недоброчесності в роботі не виявлено.

Предмет та об'єкт дослідження здобувачка розкрила повною мірою, поданий у вигляді авторської наукової концепції, а цінність рукопису полягає в тому, що праця виконана в царині правової лінгвосеміотики, комплексним методом якої є лінгвосеміотична інтерпретація, що розглядається як “техніка” роботи з текстами як знаковими системами, і представлена сукупністю прийомів, способів, методів вияву усіх вимірів семіозису досліджуваних текстів. Мета дисертаційного дослідження, що полягає в аналізі імміграційного акта Конгресу США як складного мовного знака, що характеризується кодовим, інформаційним та культурним вимірами його знакодії в просторі правової культури США – досягнута.

У Розділі 1 “Тлумачення метамови опису імміграційних актів з погляду мовознавства й лінгвосеміотики” випрацьовано визначення законодавчого дискурсу США, а саме те, що він є підтипом правового дискурсу; окреслено особливості законодавчого дискурсу США – соціальність, дискурсивна маркованість та знакова природа; виділено функції законодавчого дискурсу США – 1) інформувальну та 2) функцію припису; випрацьовано визначення жанра імміграційного акта, його основних ознак; вказано, що кодовий вимір семіозису представлений “репертуаром” базових кодів (метаодинами на позначення основного суб'єкта актування), інформаційний вимір розкривається через правила їх поєднання в інформаційні синтагми й визначення міри можливості вибору й реконструкції “драматургії” акта.

У Розділі 2 “Лінгвосеміотична інтерпретація як комплексний метод дослідження імміграційних актів” описано корпус дослідження (101 імміграційний акт, які прийняв Конгрес США впродовж XVIII–

XXI століть); застосовано номінативний критерій для систематизації досліджуваних актів, що дозволив виокремити чотири класи імміграційних актів; представлено основні методологічні засади дослідження вимірів імміграційного акта, що ґрунтуються на розгляді знакової та діяльній природи мови й представлені: 1) функціональним постулатом; 2) постулатом конструктивізму; 3) постулатом дієвості; окреслено, що комплексним методом дослідження в царині правової лінгвсеміотики є лінгвсеміотична інтерпретація, що ґрунтується на двох канонах: 1) канон детермінованості тлумачення знака потребами соціуму (моделлю правової реальності); 2) канон комплексності (врахування всіх вимірів дії знака).

У Розділі 3 “Знакове втілення жанрових параметрів імміграційного акта: кодовий вимір” вказано, що кодовий вимір жанру імміграційного акта передбачає розгляд двох типів кодів цього жанру: генеративного й метамовного; у дисертаційному дослідженні виокремлено шість наріжних кодів ‘alien’, ‘immigrant’, ‘foreigner’, ‘refugee’, ‘asylee-asylum-seeker’ та ‘displaced person’; охарактеризовано різні метаоддиниці, що входять до термінологічного гнізда, утвореного наріжними кодами.

У Розділі 4 “Опис жанрових параметрів імміграційного акта в інформаційному вимірі” доведено, що жанрові параметри імміграційних актів в інформаційному вимірі опираються на переконання, що цей вимір визначають зв’язки наріжних кодів з референтними полями лексичних одиниць, які окреслюють предмет актування; застосовано програму лінгвістичного контент-аналізу TROPES та виявлено, що всі імміграційні акти XVIII–XXI століть містили сім референтних полів: *law, state, time, politics, behavior, person ma North America*; у текстах ІА виокремлено: 1) універсальні лінгвоінформаційні зв’язки та 2) унікальні лінгвоінформаційні зв’язки референтних полів; на основі аналізу унікальних лінгвоінформаційних зв’язків виділено десять тематичних груп (групи А–J).

У Розділі 5 “Культурний вимір знакодії імміграційних актів США крізь призму правової лінгвсеміотики” доведено, що правова культура є невід’ємною частиною будь-якого соціуму; вказано, що метою імміграційного акта є виконання дії актування і кожен імміграційний акт є відображенням формули ІА = ДФ + ПЧ; виокремлено регулятиви трьох типів: 1) регулятиви-повідомлення; 2) регулятиви-застереження та 3) регулятиви-приписи; виявлено, що зв’язки конкретних референтних полів в інформаційних синтагмах корелюють з типами мовленнєвих актів; ідентифіковано типові синтаксичні структури стереотипного вигляду регулятивів-застережень, регулятивів-приписів і регулятивів-повідомлень.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено в 14 публікаціях, серед яких 5 наукових статей, з них 4 – у фахових виданнях України; 1 – у закордонному виданні та 9 тез доповідей на міжнародних і вітчизняних наукових конференціях. Результати досліджень, які наведені в цій праці й опубліковані в наукових статтях українських та іноземних видань належать авторці та є її науковим доробком.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Результати дисертаційного дослідження є науково обґрунтованими й достовірними, оскільки одержані із застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Відповідні результати багаторазово апробовано у вигляді доповідей на науково-практичних конференціях і наукових семінарах кафедри, а також перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях України й іноземних держав.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що зазначена наукова праця є першим комплексним лінгвосеміотичним дослідженням імміграційного акта як вербальної знакової форми, яка в правовому соціальному інституті діє як складний регуляторний знак – закон, що стосується явища імміграції, а його знакодія (семіозис) характеризується кодовим, інформаційним і культурним вимірами.

У дисертації вперше:

- розроблено узагальнювальну жанрову модель кодового інформаційного й культурного вимірів знакодії імміграційних актів Конгресу США кінця XVIII – початку XXI століть;

- визначено імміграційний акт як вербальну знакову форму, яка в правовому соціальному інституті діє як складний регуляторний знак – закон, що стосується явища імміграції, і його знакодія (семіозис) характеризується кодовим, інформаційним і культурним вимірами;

- запропоновано зарахувати імміграційний акт до правової лінгвосеміотики й розглядати останню як окремий підрозділ лінгвосеміотичних студій, а комплексним методом дослідження в цій царині вважати лінгвосеміотичну інтерпретацію;

- запропоновано нову методику лінгвосеміотичного аналізу з використанням апарату наріжних кодів і їхнього поєднання з різними референтними полями лексичних одиниць у текстах актів, яке забезпечує інформаційний вимір предметів актування; витлумачено питання вербальної комунікації всередині правової дійсності з погляду семіотики;

- постульовано, що лінгвосеміотична інтерпретація імміграційних актів ґрунтується на двох канонах правової лінгвосеміотики: 1) канон детермінованості тлумачення знака потребами соціуму (моделлю правової реальності); 2) канон комплексності (врахування всіх вимірів дії знака);

- розглянуто лінгвосеміотичну інтерпретацію як “техніку” роботи з текстами, що представлена сукупністю прийомів, способів, методів вияву усіх вимірів семіозису досліджуваних текстів, і використано для: а) опису типів кодів, які застосовують законодавці, щоб зробити доступним предметний світ іммігрантів (кодовий вимір); б) встановлення зв’язків різних типів кодів, які дозволяють визначити конкретний предмет актування (інформаційний вимір); в) виявлення місця імміграційних актів у просторі правової культури шляхом

аналізу лінгвопрагматичних засобів, що відображають виконання актом регулятивної функції (культурний вимір);

– сформульовано лінгвосеміотичне тлумачення мовного кодування інституційного дискурсу, яке містить розгляд: 1) наріжних кодів як мовних законосіїв, які означають суб'єктів імміграції; 2) інформаційних синтагм, утворених відношеннями між наріжними кодами і різними референтними полями лексичних одиниць у текстах актів, які є визначальними для досліджуваного жанру; 3) зв'язків інформаційних синтагм з регулятивними мовленнєвими актами, що забезпечують дії актування, які виконує Конгрес;

– доведено, що інформаційні синтагми, утворені поєднанням з різними референтними полями лексичних одиниць у текстах актів, корелюють з типами регулятивних мовленнєвих актів, які забезпечують введення закону в дію;

– поєднано підходи філології права й семіотики права, об'єктом якої є вербальні знакові системи, представлені історично сформованою сукупністю жанрів правового дискурсу, стан якої відповідає рівню правової культури суспільства в конкретну історичну епоху;

удосконалено:

– основні ознаки законодавчого дискурсу як підтипу правового дискурсу з увагою до його соціальної та знакової природи;

– жанрову палітру законодавчого дискурсу, доповнивши її визначенням жанру імміграційного акта як вербальної знакової форми, яка в правовому соціальному інституті діє як складний регуляторний знак, знакодія якого має кодовий, інформаційний і культурний виміри;

отримали подальший розвиток:

– лінгвосеміотичний підхід до дослідження мови, який передбачає її вивчення в тісному зв'язку з процесами кодування дискурсу, що зумовлені культурою соціуму в конкретних історичних умовах;

– засадничі поняття сучасних семіотичних доктрин з фундаментальними питаннями мовознавчих студій;

– міждисциплінарні зв'язки мовознавства з іншими науками, передовсім із семіотикою та правознавством;

– комплексний метод лінгвосеміотичної інтерпретації, який може бути застосований до аналізу жанрів різних типів дискурсів на матеріалі різних мов;

– методика дослідження вимірів семіозису імміграційних актів, яка дозволила розкрити знакоддю цього жанру в просторі правової культури США й може слугувати орієнтиром для подальшого дослідження комунікативної взаємодії в різних правових суспільствах загалом і дослідження конкретних жанрів, яких породили різноманітні соціальні інституції.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Статті у наукових фахових виданнях України:

- 1) Андрейчук Н. І., Городиловська М. Т. Потенціал лінгвосеміотичної інтерпретації для дослідження жанру імміграційного акта в законодавчому

- дискурсі США. *Актуальні питання іноземної філології*. 2023. №18. С. 3–11. *Особистий внесок здобувача: опис тлумачення комплексного методу лінгвосеміотичної інтерпретації, а також виокремлення низки канонів, зокрема канону детермінованості тлумачення потребами соціуму (моделлю правової реальності), канону цілісності об'єкта інтерпретації, канону вичерпності опису.*
- 2) Городиловська М. Т. Терміни 'alien', 'immigrant' та 'citizen' в імміграційних актах Конгресу США: динаміка формування термінологічних смислів. *Наукове видання Запорізького національного університету "Мова. Література. Фольклор"*. 2023. Вип. 1. С. 15–23.
  - 3) Городиловська М. Т. Термінологічні особливості мови права в американському законодавчому дискурсі. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 27. Том 2. С. 98–105.
  - 4) Horodylovska M. T. Immigration act as a genre of institutional legislative discourse. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. Збірник наукових праць. 2023. Вип. 59. Том 1. С. 65–70.

6.2. Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав:

- 1) Horodylovska M. The story of one noun: "Act" in English and Ukrainian dictionaries and discourses. *Scientific Journal of Polonia University (PNAP)*. 2021. Vol. 44. No.1. P. 41–50.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

- 1) Horodylovska M. Institutional discourse: to the issue of social institutions and the actual use of language. *Issues of Modern Philology in the Context of the Interaction of Languages and Cultures: International Scientific and Practical Conference, Venice: Ca'Forscari University of Venice, 2019. P. 54–58.*
- 2) Городиловська М. Жанр імміграційного акта в законодавчому дискурсі США. *На пошану доцента кафедри іноземних мов С. О. Гурського (до 100-річчя від дня народження): тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка за 2019 рік (м. Львів, 6–7 лютого 2020 р.)*. Львів: ПАІС, 2020. С. 44–45.
- 3) Horodylovska M. Approaching a definition of the U.S. Immigration Act from a semiotic perspective. *Modern development of science: IX International scientific-practical Internet-conference, Dnipro, 8–9 October, 2020. P. 164–165.*
- 4) Horodylovska M. Some issues of legalese interpreted through the lens of the key terminological units used in US Congress Acts on Immigration. *На пошану доктора філологічних наук, професора Катерини Яківни Кусько: тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка за 2021 рік (м. Львів, 3–4 лютого 2022 р.)*. Львів: ПАІС, 2022. С. 50–52.

- 5) Городиловська М. Т. Жанр імміграційного акта в інституційному дискурсі США. *Сучасні тенденції розвитку науки, освіти та суспільства*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 11 травня 2022 р.). Полтава: Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2022. С. 20–21.
- 6) Городиловська М. ‘Alien’ в історії американської правової термінології”. *Іноземна філологія у XXI столітті*: матеріали XIV Міжнародної наукової конференції (м. Запоріжжя, 25 листопада 2022 р.). Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2022. С. 44–48.
- 7) Horodylovska M. The U. S. Congress Act of Immigration: Legal Text or Category of Legal Communication?” *International scientific journal “Grail of Science”* 2022. No. 21. Section XV. Philology and Journalism. P. 154–155.
- 8) Horodylovska M. The story of ‘immigrant’ in the US legal terminology. Тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка за 2022 рік (м. Львів, 1–2 лютого 2023). Львів: ПАІС, 2023. С. 84–85.
- 9) Городиловська М. Жанрова палітра американського законодавчого дискурсу. *Scientific Research in the Modern World*: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Торонто, 1–3 липня 2023 р.). Торонто, 2023. С. 443–445.

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Отримані результати розширюють і доповнюють теоретичні й наукові аспекти дослідження з лінгвосеміотики. Теоретична значущість роботи полягає в розробленні моделі лінгвосеміотичного дослідження жанрів законодавчого дискурсу, зокрема імміграційних актів Конгресу США кінця XVIII – початку XXI століть, що є певним внеском у теорію генології. Теоретичний інтерес для лінгвосеміотики становить концепція, згідно з якою імміграційний акт є знаком у просторі правової культури, знакодія якого характеризується кодовим, інформаційним та культурним вимірами. Для теорії мовленнєвих актів вагомим є обґрунтування зв’язку лінгвопрагматичного й лінгвосеміотичного підходів до інтерпретації вимірів семіозису, яка полягає у встановленні відношення між інформаційними синтагмами та комунікативними прагматичними смислами тексту.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані в курсах з лексикології (розділи “Критерії виділення мовних одиниць”, “Методи дослідження лексики”), лінгвокраїнознавства, у спецкурсах із лінгвосеміотики, лінгвістичної прагматики, дискурсознавства, лінгвістики тексту й лінгвокультурології, викладанні англійської фахової мови для юристів, укладанні спеціальних словників правової метамови. Укладені

додатки можна використати як довідковий матеріал для подальшого дослідження імміграційних актів США в мовознавчому й правознавчому контекстах.

Запропонована методика лінгвосеміотичного дослідження жанру імміграційних актів, що входить до палітри жанрів законодавчого дискурсу, дозволила розкрити знакодню цього жанру в просторі правової культури США й може слугувати орієнтиром для подальшого дослідження комунікативної взаємодії в різних правових суспільствах загалом і дослідження конкретних жанрів, яких породили різноманітні соціальні інституції зокрема.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

Дисертацію заслухано та обговорено на науковому семінарі кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол №1 від 17.10.2023 р.). У ході обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто.

Дисертаційна робота Городиловської Марії Тарасівни «Імміграційні акти конгресу США в кодовому, інформаційному та культурному вимірах (лінгвосеміотична інтерпретація)» є завершеним науковим дослідженням в межах поставлених завдань, в якому науково обґрунтовано і викладено авторські підходи до аналізу імміграційного акта Конгресу США як складного мовного знака, що характеризується кодовим, інформаційним та культурним вимірами його знакодії в просторі правової культури США.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 наукових статтях (з них 4 - у фахових виданнях України; 1 - у закордонному виданні) та 9 тезах доповідей на міжнародних та вітчизняних наукових конференціях.

На основі вищенаведеного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота Городиловської М. Т. «Імміграційні акти конгресу США в кодовому, інформаційному та культурному вимірах (лінгвосеміотична інтерпретація)» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (з наступними змінами).

2. Дисертація відповідає спеціальності 035 “Філологія” (галузь знань 03 “Гуманітарні науки”).

3. Наукові праці Городиловської М. Т., опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю відповідають пп. 8-9 “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (з наступними змінами).

4. Дисертація “Імміграційні акти конгресу США в кодовому, інформаційному та культурному вимірах (лінгвoseміотична інтерпретація)” Городиловської Марії Тарасівни рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Головуюча на засіданні наукового семінару
завідувач кафедри перекладознавства і
контрастивної лінгвістики ім. Г. Кочура
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
доцент, доктор філологічних наук

Оксана ДЗЕРА

17 жовтня 2023 року

Підпис доктора філологічних наук, доцента Оксани ДЗЕРИ підтверджую.

Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
доцент

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА